

Almeda Samaranch, Elisabet; Di Nella, Dino (Eds.) (2011): *Entre la ley y la experiencia. Nociones y redes de familias monoparentales*. Colección Familias monoparentales y diversidad familiar, Número 11 (Las familias monoparentales a debate, Volumen III). Vol. 3, Cap. 2, págs. 29-32, Barcelona: Copalqui Editorial. ISBN 978-84-939248-3-6. 1ª edición. 2ª Impresión Abril 2014.

2

EL NOM DE LA COSA

Eulàlia Lledó Cunill

En aquests deu minuts que tinc, procuraré plantejar alguna cosa de terminologia, que és el que em toca a mi. No sóc experta en famílies monoparentals, en l'estudi de les famílies monoparentals; bé, de fet, sí que sóc experta en el sentit de tirar-ne una endavant.

Des de la llengua volia plantejar dues o tres coses. La primera és una qüestió que moltes vegades s'ha suscitat i que força vegades m'han preguntat, i és sobre la bondat de la paraula *monoparental*, si és una paraula adequada o no ho és. Fa molt temps hi havia qui deia que la paraula *homosexual* era una paraula molt discriminadora perquè *homo* volia dir 'home', en comptes de veure que *homo* volia dir 'igual' o 'homogeni'. Amb *monoparental* crec que passa una cosa semblant, és a dir, hi ha qui oposa a *monoparental*, la denominació *monomarental*; al meu entendre, això és un disbarat. Un disbarat perquè una vegada més renunciariem a la centralitat. *Parental* té a veure amb 'parentesc', ve de *parere*, de 'parir' i, per tant, la denominació *monoparental* és una denominació absolutament adequada a l'organització que ens ocupa avui. El terme *mono* s'utilitza en molts contextos, però està clar que aquí parla d'una sola persona, en el cas que ens ocupa, *parentalitat*, com *parenta*, com *parent*, ve de *parir*; per tant, la paraula *monoparentalitat* és una paraula perfectament adequada perquè explica que només hi ha una persona (que és *parenta*) com a responsable d'aquesta situació familiar. La paraula, a més, com que es lliga a *parir*, es lliga clarament a una experiència femenina; per tant, penso que de cap manera hauríem de renunciar a la paraula *monoparentalitat* per explicar aquesta situació. Per començar volia parlar d'això.

La segona qüestió que passa amb *monoparental* és que és difícil i llarga, és una paraula complicada i llarga. És molt més fàcil dir "família" que "família monoparental", que has d'afegir no sé quantes síl·labes i això ens situa davant d'una altra qüestió important. Important i que

podríem estendre a altres àmbits de llengua; jo intentaré fer-ho amb el temps que tinc, em cenyiré als deu minuts, però intentaré fer-ho. ¿Quina és la qüestió?, que quan diem *família* i *família monoparental* estem situant la monoparentalitat com la desviació a la norma, com a no central, com una mena d'organització que no és la central, que no és la canònica, sinó que és una desviació a la norma. ¿Per què? Doncs, per moltes raons; una és perquè la família que es contemplava era la família nuclear. Aleshores res no ens impedeix encara que sigui més llarg parlar de *famílies monoparentals* i *famílies nuclears*, o moltes altres organitzacions que jo no esmentaré ara perquè no tinc temps; però tan família és l'una com l'altra.

En aquest sentit vull explicar un cas de quan revisàvem els biaixos ideològics del diccionari de la Real Acadèmia Espanyola, amb vista a l'última edició que hi ha, que és la del 2001. Quan vam parlar amb l'Acadèmia sobre què fèiem, que no fèiem, l'Acadèmia, generosa, ens va donar un mes perquè proposéssim paraules noves. (Si es té en compte que normalment entre una edició del diccionari i una altra passen dotze anys de mitjana, no és que ens donés molt temps, però ens va donar aquest mes i vam intentar aprofitar-lo.) L'Acadèmia va establir unes normes del joc i va dir: "d'acord, si vostès poden certificar amb tres documents que una paraula existeix, aquesta paraula entrarà al diccionari, si vostès no ho poden certificar documentalment, la paraula no entrarà al diccionari». Com vostès poden imaginar per a *monoparentalitat* no va caldre anar a buscar fora dels corpus de l'Acadèmia, perquè en els corpus de la mateixa Acadèmia la paraula monoparental sortia a bastament, però, en canvi, no la hi van introduir. Això vol dir que va haver-hi algú que va pensar que era millor no posar-la i no donar idees, perquè sabem que quan una cosa entra al diccionari té un estatus diferent que si no hi és. Malgrat que era una paraula perfectament certificada no la van voler introduir, és a dir, que les paraules tenen importància. Per tant, aquí tenim un aspecte que és la carta de naturalesa que dóna estar en una sèrie de llocs i, sobretot, hauríem de mirar de no incórrer en l'error de presentar la monoparentalitat com la desviació a la norma, és a dir, jo estic proposant, encara que sigui llarg i, en principi, sembla antieconòmic, que si no es parla de família monoparental, s'especifiqui també de quin tipus de família es parla, no fer sinònim de *família nuclear* el concepte molt més ampli *família*.

Ho diré per dues o tres raons o ho estendré a dos o tres llocs més. Una és quan nosaltres parlem de *parella* i nosaltres després parlem després de *parella homosexual* o *heterosexual*. Normalment quan parlem de parella, la persona que parla de parella..., habitualment (evidentment, estic simplificant cruelment), diu *parella* a seques si es

refereix a l'heterosexual. Vull citar un trosset molt curt d'una crítica a una obra de teatre, de Mamet, de David Mamet, *Els boscos*, perquè es vegi el contrari. Tot d'una la crítica deia:

Manrique aprecia en *Els boscos* la obra 'más emocional' del dramaturgo norteamericano [David Mamet], que evidencia la crisis de la *pareja heterosexual* sirviéndose de todos los elementos de un drama clásico con un epicentro situado en el amor.

Aquest tipus de denominació no és l'habitual, però jo crec que és la correcta; aquesta obra de Mamet parla de l'amor homosexual, que no té per què ser necessàriament igual que l'amor heterosexual. Per tant, igual que podem parlar de *família monoparental*, de *família nuclear*, de *família extensa*, hauríem de parlar de *parella homosexual* o de *parella heterosexual* segons sigui el cas; el que passa normalment és que qui arribar primer agafa tot el lloc. És el que succeeix per exemple, i em permetran la digressió, amb dues paraules com *rentadora* i *rentavaixelles*; quan es va introduir la rentadora no hi havia cap màquina que rentés res més i va agafar tot el camp *rentar* i quan han aparegut altres màquines que renten d'altres coses, doncs, s'especifica què renta.

Acabaré amb una qüestió que enllaça amb el que explicava el senyor Pere Ortuño. Va passar just quan va sortir la nova edició, no, la primera edició del diccionari de l'Institut, perdó, del diccionari normatiu català cap a l'any 90... Bé, va sortir el 95, i això que explicaré va passar el 96. En el Parlament s'estava discutint la qüestió de les parelles de fet i aleshores va haver-hi un senyor que es diu Escudé (em sembla), que era el portaveu de Convergència i Unió, que es va presentar el Parlament amb el diccionari a la mà, com si el diccionari fos la llei, fos la norma, com si fos el codi civil, i, esgrimint el diccionari, va dir: "Perdonin, senyors, si consulten vostès el diccionari suara publicat, de l'Institut d'Estudis Catalans, veuran la definició de 'concubinat', que és la legal d'aquest neologisme de 'parella de fet'". Més clar l'aigua, és a dir, les paraules creen jurisprudència; al marge de les que creen els tribunals i de les que creen les lleis, també les denominacions les creen. Aquest senyor esgrimia un diccionari com si allò fos la llei i l'ordre.

Acabo aquí, acabaré aquí. Només detallaré una qüestió arran d'una cosa que s'ha dit abans, i és que no sé quantes dones en aquestes famílies, en aquestes altres religions monoteistes tan importants i tan nocives han decidit res de com havia de ser la família. Si hi hagués dones que ho haguessin decidit, en efecte, hauríem de parlar d'*elles* i *ells*. Si només ho han decidit homes, la cosa raonable, serà fer servir en aquest cas el masculí *ells* per denominar els qui han legislat des de les religions integristes sobre les famílies. Ho sento, ho he de deixar aquí però espero haver despertat curiositat per continuar.